

Projekt edukacyjny

Projekt edukacyjny to metoda, którą od lat promujemy w Szkole z Klasą. Obserwujemy ogromne korzyści, jakie czerpią z pracy tą metodą uczniowie, nauczyciele oraz całe szkoły.

Projekt edukacyjny jako metoda pracy z uczniami

Projekt edukacyjny, zgodnie z rozporządzeniem MEN obowiązującym od września 2010 r., to „zespołowe, planowe działanie uczniów, mające na celu rozwiązanie konkretnego problemu, z zastosowaniem różnorodnych metod”. Taki projekt jest realizowany w gimnazjach „pod opieką nauczyciela”, a jego temat może dotyczyć „wybranych treści nauczania określonych w podstawie programowej” z jednego lub kilku przedmiotów, ale może także „wykraczać poza te treści”. To samo rozporządzenie wprowadza obowiązek zrealizowania przez każdego gimnazjalistę przynajmniej jednego projektu edukacyjnego w czasie trzech lat nauki. Temat projektu zostanie wpisany na świadectwie ukończenia szkoły. Według rozporządzenia „szczegółowe warunki realizacji projektu edukacyjnego określa dyrektor gimnazjum w porozumieniu z radą pedagogiczną”.

Projekt może być krótki (2-4 tygodnie), średniej długości (1-2 miesiące) lub długi (kilka miesięcy). Może być dziełem pary czy trojga uczniów albo angażować nawet 20 czy 30 osób, podzielonych na kilkusobowe zespoły.

Czym różni się od tradycyjnych zajęć szkolnych? Stawia na samodzielność uczniów, ponieważ to oni (nie nauczyciel) zbierają i opracowują dane potrzebne do wykonania projektu. Sami decydują, jakie źródła wybrać, jak pracować i jak przedstawić efekty swojej pracy. Najlepiej, jeśli mieliby również możliwość sami wybrać temat ucząc się jednocześnie wspólnego podejmowania decyzji. Im większa decyzyjność uczniów tym wyraźniejsze zaangażowanie w realizację zadania.

Projekt propaguje pracę zespołową, uczy współpracy w grupie oraz odpowiedzialności za siebie i innych. Uczy też działań systematycznych, długotrwałych, wymagających planowania i koordynacji.

Uczniowski projekt edukacyjny w gimnazjum, zgodnie z ministerialnym rozporządzeniem, musi być zespołowy i nastawiony na rozwiązanie problemu. Nie oznacza to, że chodzi wyłącznie o problemy naukowe, teoretyczne czy empiryczne. Problemy mogą mieć bowiem naturę społeczną (np. jak zorganizować Festiwal Książki, jak propagować czytelnictwo w czasie wolnym od nauki, jak rozbudzać ciekawość świata i nakłaniać ucznia do poszukiwania odpowiedzi na nurtujące go pytania), wówczas aktywność uczniów będzie polegać na działaniach społecznych i obywatelskich, np. w ramach wolontariatu czy współpracy z lokalnymi organizacjami pozarządowymi. Mogą również dotyczyć twórczości artystycznej, np. na problem „Jak pokazać współczesny sens literatury romantycznej” uczniowie odpowiedzą inscenizacją fragmentów Pana Tadeusza przeniesionego w realia XXI wieku.

Projekty w gimnazjach i w szkołach ponadgimnazjalnych zakładają znaczną samodzielność uczniów. W szkołach podstawowych rola nauczyciela w planowaniu i organizowaniu pracy będzie większa, ale i tu warto zadbać, by w miarę możliwości uczniowie pracowali samodzielnie.

Na każdym etapie edukacyjnym projekt wymaga zaangażowania od nauczyciela, np. zaproponowania uczniom ciekawego zakresu tematycznego, przybliżenia im wybranych przez nich problemów, pomocy w organizacji pracy zespołów zadaniowych, czuwania nad ich działaniami i przygotowaniem do publicznej prezentacji. Uwalnia jednak nauczyciela od rutyny, pozwala mu odkryć możliwości uczniów, zazwyczaj przynosi dużą satysfakcję.

Jeśli projekt miałby być oceniany, nauczyciel powinien uprzedzić o tym uczniów i podać jasne kryteria oceny aktywności, ostatecznego rezultatu itp.

Czego uczy projekt?

Poza zdobywaniem wiedzy uczniowie, biorąc udział w zespołowym projekcie, doskonalą umiejętności:

- » rozwiązywania problemów,
- » podejmowania decyzji,
- » komunikowania się,
- » przyjmowania odpowiedzialności,
- » samodzielnego i twórczego myślenia,
- » planowania i organizacji pracy zespołowej,
- » zbierania i selekcjonowania informacji,
- » współpracy,
- » oceniania przebiegu i efektów własnej pracy,
- » publicznej prezentacji.

Projekt jest dobry, gdy:

- » jest powiązany z programem nauczania, ale pogłębia poruszane zagadnienia;
- » nawiązuje do realnych, znanych uczniom problemów i sytuacji;
- » angażuje uczniów osobiście, gdyż dotyczy spraw, które są dla nich ciekawe i ważne;
- » prowadzi do zdobywania wiedzy, i umiejętności;
- » ma jasne cele, metody pracy, podział zadań, terminy;
- » uczy współpracy, a nie rywalizacji;
- » dominuje w nim praca zespołowa, nawet jeśli poszczególne zadania uczniowie mogą wykonywać indywidualnie;
- » z góry znane są zasady monitorowania przez nauczyciela kolejnych etapów pracy i aktywności uczniów;
- » rezultaty działań uczniów prezentowane będą publicznie i z góry wiadomo, w jaki sposób;
- » łączy treści edukacyjne z różnych dziedzin.

Istnieją projekty silnie związane z jedną dziedziną (np. z fizyką) albo projekty interdyscyplinarne, które zwykle wymagają współpracy nauczycieli dwóch lub kilku przedmiotów. Np. w projekcie *Rzeka* gimnazjaliści mogą:

- » na biologii badać faunę i florę rzeki, która przepływa przez ich miejscowość;
- » na geografii dociekać znaczenia rzeki dla gospodarki regionu;
- » na historii sięgnąć do archiwów miejskich i opisać nieistniejącą już rybacką przystań albo bitwę, która toczyła się nad rzeką;
- » na języku polskim szukać tematu rzeki w literaturze.

Ambitne szkoły decydują się czasem na zorganizowanie wspólnego projektu siłą kilku nauczycieli, w celu osiągnięcia efektów niemożliwych do osiągnięcia w pojedynkę. Zdarza się, że np. kilku nauczycieli tego samego przedmiotu podejmuje się jednego tematu. Taki projekt zyskuje ogromny potencjał – uczniowie mają w ten sposób duże wsparcie, ale i duże możliwości do podjęcia ambitnego wyzwania.

Decydując się na **projekt interdyscyplinarny lub prowadzony przez kilku nauczycieli**, warto pamiętać o zrobieniu dokładnego podziału zadań i obowiązków pomiędzy opiekunami projektu już na etapie jego planowania.

Jak pracuje uczniowski zespół projektowy?

Projekt może być zrealizowany sprawnie tylko przez dobrze pracujący zespół. Jak stworzyć taki zespół i na bieżąco go wspierać? Nauczyciel może przeprowadzić podział na zespoły w sposób losowy lub, lepiej, świadomie połączyć w grupy uczniów, którzy mają różne kompetencje i niewiele okazji, by ze sobą pracować. Gdy uczniowie dobierają się sami, zwykle utrwała to istniejące podziały w klasie i usztywnia jej strukturę.

Kilka innych rad:

- » większe grupy, które chcą się zajmować tym samym tematem, trzeba podzielić na mniejsze, liczące 3-5 osób, inaczej uczniom będzie trudno zorganizować sobie pracę;
- » pracę zespołową bardzo ułatwia karta projektu oraz karta działania/zadania, w których uczniowie notują swoje najważniejsze zadania, a także nazwiska osób odpowiedzialnych oraz terminy realizacji;
- » zespół może wyłonić lidera, sekretarza, PR-owca itp. (uczniowie mogą wymiennie pełnić te funkcje), inne osoby mogą dbać o obieg informacji, pilnować terminów, sporządzać notatki, wypełniać kartę projektu lub być odpowiedzialne za kontakt z nauczycielem;
- » każdy uczeń zna swoje zadania i terminy ich wykonania;
- » aby zespół mógł dobrze pracować, uczniowie muszą się ze sobą na bieżąco kontaktować, najlepiej i osobiście, oraz dodatkowo przez e-mail/Skype (warto ustalić konkretne terminy spotkań członków grupy oraz „zgranie” ich z terminami konsultacji z nauczycielem).

Zanim zespoły przystąpią do pracy, warto omówić i spisać zasady pracy obowiązujące w grupach projektowych. Normy są tak ważne, że warto je przedyskutować i sprawdzić, czy wszyscy je rozumieją oraz zawczasu ustalić, co można zrobić, gdy ktoś je wyraźnie narusza.

- » Każdy bierze odpowiedzialność za swoje zadanie.
- » Gdy nie dajesz sobie rady, poproś o pomoc.
- » Dyskutujemy, ale się nie atakujemy i nie poniżamy.
- » Uważnie słuchamy każdej osoby, nie przerywamy wypowiedzi.
- » Dbamy, by wszyscy członkowie zespołu byli zaangażowani w pracę i czuli się ważni.

Projekt 2.0 a TIK

Zachęcamy Was, aby w projektach edukacyjnych uczniowie używali TIK, rozwijając swoje kompetencje w tym zakresie. Dotyczy to wszystkich etapów pracy, w tym:

- » komunikowania się nauczyciela z uczniami oraz członków zespołu między sobą;
- » wyboru tematu i określenia problemu;
- » planowania i koordynacji działań;
- » poszukiwania i analizowania informacji na wybrany temat;
- » prowadzenia działań (tworzenia filmu, komputerowej makiety, galerii zdjęć, podcastu, nagrywania wywiadu – nie mogą to już być wyklejanki czy proste plakaty);
- » prezentacji efektów projektu;

Jeśli nie chcecie, żeby podczas planowania i realizacji projektu edukacyjnego coś Wam umknęło, to skorzystajcie z poniższych wskazówek. Przetestowane w poprzednich latach przez uczestników programu Szkoła z Klasą 2.0, pomogą Wam i Waszym uczniom zrealizować inspirujące działania i ciekawie je zaprezentować. Możecie zmodyfikować poniższy plan do Waszych potrzeb, ale rekomendujemy żeby nie rezygnować z etapów planowania i podsumowania projektu.

1. sformowanie grupy projektowej;
2. wybór tematu;
3. określenie celów projektu;
4. podział zadań i obowiązków;
5. zaplanowanie wykorzystania TIK;
6. utworzenie harmonogramu pracy;
7. ustalenie zasad oceny projektu.
8. zrealizowanie zadań wynikających z harmonogramu;
9. przygotowanie prezentacji projektu;
10. zaprezentowanie projektu;
11. podsumowanie projektu i wyciągnięcie wniosków na przyszłość.

1. Sformowanie grupy projektowej

Projekt może realizować cała klasa, grupa chętnych uczniów z klasy, grupa uczniów zajęć pozalekcyjnych lub międzyklasowa grupa uczniów chętnych do udziału w projekcie. Wybór grupy projektowej zależy od Was, warto jednak zaangażować w niego jak najwięcej uczniów, i podzielić ich na podgrupy. Zwróćcie również uwagę na to, że projekt jest taką formą pracy, która może pomóc w zaangażowaniu uczniów, którzy gorzej radzą sobie w tradycyjnych formach nauczania. Doświadczenie uczestników programu pokazuje, że metoda projektu pozwala uczniom odkrywać w sobie i pokazywać innym własne talenty, a także rozwijać zainteresowania i umiejętności wykraczające poza tradycyjne treści szkolne. Pozostawienie znacznej swobody, okazanie zaufania i przekazanie odpowiedzialności za własne działania przynosi zaskakujące rezultaty w pracy z uczniami przejawiającymi trudności w zachowaniu i nauce.

Formowanie grupy uczniów może przebiegać równoległe z wyborem tematu i być od niego uzależnione. Ponieważ grupy projektowe mogą składać się z uczniów różnych klas, dobrym pomysłem może być zaproponowanie uczniom wstępnych tematów projektu przez kilku nauczycieli i umożliwienie uczniom wyboru grupy odpowiadającej ich zainteresowaniom.

2. Wybór tematu

Nie zapominajcie o preferencjach uczniów. Najlepiej jeśli temat będzie pochodził bezpośrednio od nich. Postarajcie się stworzyć uczniom taką możliwość. Być może będzie to wymagało od Ciebie zaproponowania pewnych ram tematycznych lub wspólnego zastanowienia się, jaki temat mógłby jednocześnie realizować zagadnienia podstawy programowej i szczerze zainteresować uczniów. Już sam wybór tematu może być dobrym momentem, aby skorzystać z sieci w poszukiwaniu inspiracji i zacząć naukę komunikowania się on-line.

UWAGA! Temat projektu powinien pozwalać na postawienie pytań badawczych i dociekanie przez uczniów odpowiedzi na nie, powinien obejmować jakieś zagadnienie problemowe. Przykładowo projektem edukacyjnym **nie będzie działanie o temacie:** "Podaj daty powstań w XIX wieku w Polsce", ponieważ od uczniów wymaga jedynie odnalezienia tych dat. Za to temat: "Podaj przyczyny oraz konsekwencje społeczne i polityczne powstań polskich w XIX wieku" będzie wymagał od uczniów postawienia dodatkowych pytań i aktywnego poszukiwania odpowiedzi na nie.

Zawsze, zanim zaplanujesz projekt sprawdź... czy na pewno jest projektem – na przykład zorganizowanie wydarzenia nie jest równoznaczne z przeprowadzeniem projektu. Przedstawienie, które służy wyłącznie realizacji założeń artystycznych, nie spełnia wymagań tej metody pracy. Ale jeśli realizujemy projekt antydyskryminacyjny czy o przeciwdziałaniu uzależnieniom wśród młodzieży, a spektakl ma być elementem rozwijającym wrażliwość uczniów, zwracającym uwagę na problem, wzbudzającym refleksję czy kształtującym postawy tolerancji i otwartości, to może stanowić część projektu lub być jego ostatecznym efektem. Dlatego warto dobrze zdefiniować problem i określić cele projektu, który chcemy zrealizować.

3. Określenie celów projektu

Kiedy grupa wybierze już temat, konieczne będzie określenie celów. Pamiętajcie, że projekt powinien pozwolić uczniom na dokonywanie mniejszych i większych odkryć, a efekt pracy powinien powstać poprzez pokonywanie kolejnych etapów. To również dobry moment, żeby porozmawiać z uczniami o tym, czym jest *cel* oraz pomóc im go prawidłowo sformułować. Takim celem może być np. sprawdzenie, czy wysokość wszystkich uczniów ze szkoły, gdyby stanęli jeden na drugim, pozwoliłaby im na dotknięcie księżyca. Realizacja takiego celu będzie wymagała zaplanowania kolejnych etapów: zbieranie danych, robienie obliczeń, wyszukiwanie informacji na temat odległości ziemi od księżyca itp. Tak sformułowany cel powinien być jednak atrakcyjny dla uczniów i zachęcać ich do współpracy.

UWAGA! Celem projektu edukacyjnego nie będzie stworzenie prezentacji multimedialnej – to będzie jego efekt lub sposób dokumentacji/element prezentacji działań projektowych lub zebranej w ich trakcie wiedzy. Celem projektu może być np. poszerzenie wiedzy na dany temat.

4. Podział zadań i obowiązków

Charakterystyczne dla projektu jest to, że różne zadania, prowadzące do osiągnięcia wspólnego efektu, można robić równolegle. Warto zwrócić w tym miejscu uwagę na zainteresowania i predyspozycję uczniów i pomóc im w podziale zadań i utworzeniu grup zadaniowych. Uczniowie w grupach powinni ustalić zasady obowiązujące ich podczas pracy w projekcie.

5. Zaplanowanie wykorzystania TIK

W tym miejscu warto przemyśleć, jakie narzędzia TIK można by wykorzystać, aby efekt zadania był jak najlepszy oraz by usprawnić pracę nad projektem. Warto zrobić małą burzę mózgów oraz spisać, kto jest w czym dobry, jakie zna programy, jaki sprzęt potrafi obsługiwać. To dobry moment na znalezienie takich narzędzi, które warto poznać, by jeszcze lepiej zrealizować zadanie.

6. Utworzenie harmonogramu pracy

Harmonogram pracy jest niezbędnym elementem projektu. Pozwala rozplanować wszystkie zadania w czasie, przypisać do nich osoby odpowiedzialne, uzgodnić system monitoringu realizacji zadań, pomaga również w kształtowaniu systematyczności i odpowiedzialności. Warto taki harmonogram rozpisać w tabeli. Uczniowie powinni być włączeni w etap tworzenia planu pracy i powinni się tego nauczyć pod okiem nauczyciela.

7. Ustalenie zasad oceny projektu

Jeśli projekt będzie oceniany, powinniście uprzedzić o tym uczniów i podać jasne kryteria oceny aktywności, ostatecznego rezultatu itp. Organizatorzy akcji *Szkoła z Klasą 2.0* rekomendują ocenianie kształtujące, czy-

li takie, przy którym uczniowie od początku wiedzą, na co nauczyciel będzie zwracać uwagę, a ocena – najlepiej opisowa, dokonywana na bieżąco – jest informacją zwrotną, która pomaga uczniom w realizacji projektu.

8. Zrealizowanie zadań wynikających z harmonogramu

Im lepiej uda Wam się przemyśleć i zaplanować projekt, tym łatwiej powinna przebiegać jego realizacja. Dobry plan umożliwi lepsze przygotowanie i wytycza ścieżkę kolejnych działań. Nie bójcie się jednak zmieniać i udoskonalać planu w trakcie, jeśli znajdzie taka potrzeba. Bądźcie otwarci i reagujcie na to, co dzieje się podczas realizowania kolejnych etapów projektu. Dyskretnie monitorujcie pracę uczniów i pozwólcie im odczuć swoje zainteresowanie ich pracą. Nie powinni się czuć kontrolowani, lecz wspierani.

9. Przygotowanie prezentacji projektu

Finał pracy nad projektem nastąpi podczas jego prezentacji np. na forum szkoły. Uczniowie będą mogli pochwalić się tym, co wypracowali. Zadbajcie o to, żeby był to dla nich moment, który będzie ukoronowaniem wysiłków, które włożyli w projekt, ich docenieniem. Takie wystąpienie będzie dla nich dodatkową motywacją do tego, żeby w przyszłości angażować się w takie działania i inicjatywy. Dodatkową korzyścią będzie również to, że Wasi uczniowie nie tylko będą dzielili się swoją wiedzą z innymi, ale również ją sobie utrwala. Pomóżcie uczniom przygotować się do tego ważnego dnia. Zaplanujcie, w jaki sposób chcecie pochwalić się efektami pracy i przedstawić proces ich powstawania. Spróbujcie dobrać jak najlepszą formę, zainteresować, zaskoczyć odbiorców. Przemyślcie, jak mogą Wam w tym pomóc nowoczesne technologie. Tradycyjną już formą stało się tworzenie prezentacji multimedialnych, które uatrakcyjniają wystąpienie uczniów, ale możecie poszukać również bardziej oryginalnych sposobów prezentacji swoich działań. Zastanówcie się, jak jeszcze nowoczesne technologie mogą pomóc Wam w przygotowaniu ciekawego wydarzenia.

10. Zaprezentowanie projektu

Zbierzcie i przedstawcie dokumentację, która pokaże wysiłek włożony w realizację zadań i pozwoli pochwalić się osiągnięciami. Warto podczas prezentacji (niekoniecznie w formie slajdów) pokazać zarówno efekt finalny pracy nad projektem, jak również drogę dochodzenia do tych efektów, czyli poszczególne etapy pracy. Pamiętajcie o atrakcyjnym wykorzystaniu TIK podczas prezentowania Waszych działań. Warto aby uczniowie czuli, że wielotygodniowy wysiłek włożony w projekt został doceniony, a efekty pracy zauważone. Spróbujcie zaprezentować swój projekt w wielu miejscach, nie tylko na forum szkoły. Może uda się zamieścić informację o pracy uczniów na stronie miasta lub w lokalnej gazecie. Zachęćcie uczniów do tego i pomóżcie im, jeśli będzie taka potrzeba.

11. Podsumowanie projektu i wyciągnięcie wniosków na przyszłość

Na koniec zastanówcie się wspólnie z uczniami nad realizacją całego projektu oraz jego prezentacją. Pozwólcie uczniom podzielić się swoimi odczuciami: czego się nauczyli, co dodatkowo dała im praca przy projekcie, czego nowego dowiedzieli się o sobie? Podsumujcie sukcesy oraz omówcie trudne momenty. Zastanówcie się, co można by następnym razem zrobić jeszcze lepiej.